16. 3. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vybrané otázky rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů kapitálové společnosti s ohledem na novelu ZOK

Jedním ze základních práv společníka kapitálové obchodní společnosti je právo podílet se na zisku společnosti. Aby mohlo být toto právo realizováno, musí být splněny nezbytné podmínky, zejména musí být valnou hromadou společnosti rozhodnuto o rozdělení zisku a poté statutárním orgánem o jeho výplatě. Následující text se zabývá zejména limity pro rozdělení podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích společnosti a jejich následnou výplatu v souvislosti s přijetím zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech („ZOK“) a další související zákony („novela“).

K rozdělení

Nutným podkladem pro přijetí rozhodnutí o rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů společnosti je řádná či mimořádná účetní závěrka, která poskytne potřebné informace o aktivech a pasivech společnosti a o výsledku jejího hospodaření. Řádnou účetní závěrku v souladu s ust. § 181 odst. 2 a § 403 odst. 1 zákona o obchodních korporacích musí schválit valná hromada společnosti nejpozději do šesti měsíců od posledního dne předcházejícího účetního období.

PAVELKA
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Spornou otázku dlouhodobě představovala lhůta pro přijetí rozhodnutí o rozdělení zisku. Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 29 Cdo 4284/2007 odkazem na lhůtu stanovenou ke svolání valné hromady obsaženou v ust. § 184 odst. 3 obchodního zákoníku dovodil, že *„…lhůta ke svolání řádné valné hromady určená od posledního dne účetního období…je též nejzazší lhůtou, ve které lze výsledky účetní závěrky sloužící projednání řádné valné hromady pokládat za ty, jež mohou akcionářům sloužit jako reálný obraz účetnictví akciové společnosti, na jehož základě mohou kvalifikovaně rozhodovat o rozdělení zisku“*, tedy že o rozdělení zisku má být rozhodnuto ve lhůtě šesti měsíců od konce účetního období. Ani zákon o obchodních korporacích nestanovil lhůtu k rozhodnutí o rozdělení zisku, a tak jeho přijetí vyvolalo diskuze ohledně použitelnosti tohoto rozhodnutí. Výše popsané rozhodnutí bylo překonáno rozsudkem Nejvyššího soudu z března 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017, ve kterém Nejvyšší soud uvedl, že od účinnosti ZOK může účetní závěrka sestavená za předchozí účetní období sloužit jako podklad pro rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů až do konce následujícího účetního období, přičemž jako jeden z hlavních důvodů uvedl nově

zavedený test insolvence jakožto dostatečně účinný nástroj proti vyplácení zisku na úkor věřitelů. Novela toto stanovisko přejímá a v ust. § 34 odst. 1 stanoví, že *„Na základě účetní závěrky… lze rozdělit zisk a jiné vlastní zdroje do konce účetního období následujícího po účetním období, za něž byla účetní závěrka sestavena.“*

Návrh na rozdělení zisku a jiných vlastních zdrojů vypracovává a předkládá valné hromadě ke schválení ve společnosti s ručeným omezeným ve zbytkové působnosti jednatel dle ust. § 163 občanského zákoníku. V případě akciové společnosti s dualistickým vnitřním systémem tak v souladu s ust. § 435 odst. 4 ZOK činí představenstvo, přičemž přezkum návrhu je v souladu s ust. § 447 odst. 3 v působnosti dozorčí rady. V případě monistického vnitřního systému tento úkol náleží správní radě.[1] Rozhodování o rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů náleží v souladu s ust. § 190 odst. 2 písm. g) a § 421 odst. 2 písm. h) vždy valné hromadě společnosti.

Společnost může rozhodnout nejen o rozdělení zisku za předchozí účetní období, ale i o již dříve vytvořeném, dosud nerozděleném zisku. Aby nedocházelo k rozdělení a následnému vyplácení zisku na úkor věřitelů, zákon stanoví, že společnost musí splnit tzv. bilanční testy. Zákon v platném znění tento test formuluje u společnosti s ručeným omezeným v ust. § 161 odst. 4 a v případě akciové společnosti v ust. § 350 odst. 2. Novela zmíněná ustanovení ruší a přesouvá toto pravidlo do společných ustanovení zákona, takže s účinnosti novely budou muset tomuto testu vyhovět, s výjimkou osobních společností[2], všechny společnosti i družstva. Novela pozměňuje výpočet maximální částky k rozdělení[3], stanoví, že rozhodnutí přijaté v rozporu s bilančním testem nemá právní účinky (zákon v platném znění spojuje fikci nepřijetí s porušením pouze v případě a.s.) a formuluje výslovný zákaz použití některých fondů k rozdělení (např.: zvláštní rezervní fond vytvořený dle ust. § 316 ZOK). Novelizované ustanovení § 34 odst. 2 stanoví: *„Částka k rozdělení nesmí v kapitálové společnosti nebo družstvu překročit součet výsledku hospodaření posledního skončeného účetního období, výsledku hospodaření minulých let a ostatních fondů, které může kapitálová společnost nebo družstvo použít podle svého uvážení, snížený o příděly do rezervních a jiných fondů v souladu se zákonem a společenskou smlouvou. Rozhodnutí nejvyššího orgánu učiněné v rozporu s větou první nemá právní účinky. K rozdělení nelze použít fondy, jejichž vznik, změnu nebo zánik upravuje právní předpis nebo společenská smlouva způsobem, který jejich rozdělení nepřipouští.“*

Test vlastního kapitálu, jehož dodržení platná úprava požaduje pouze v případě akciové společnosti (ust. § 350 odst. 1 ZOK), novela zavádí pro všechny kapitálové společnosti a družstva v ust. § 40 odst. 1 ZOK. Tento stanoví: *„Kapitálová společnost nebo družstvo nesmí rozdělit zisk nebo jiné vlastní zdroje, pokud se ke dni skončení posledního účetního období vlastní kapitál vyplývající z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo vlastní kapitál po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle zákona nebo společenské smlouvy rozdělit. Rozhodnutí nejvyššího orgánu učiněné v rozporu s tím nemá právní účinky.“*

Novela dále ruší čl. 28 odst. 7 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví a pravidlo ohledně omezení rozdělení zisku v případě vykazování nákladů na vývoj v aktivech rozvahy upřesňuje a systematicky včleňuje do ust. § 40 odst. 2.

K výplatě

Podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích je nadále splatný do 3 měsíců ode dne rozhodnutí o rozdělení zisku, pakliže rozhodnutí nejvyššího orgánu, zákon či společenská smlouva neurčí jinak. O výplatě podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích rozhoduje statutární orgán společnosti. Vzhledem k možné závažnosti dopadu výplaty podílu na společnost i třetí osoby (věřitele) zákon formuluje dodatečné pojistky. Zákon stanoví, že pakliže je rozdělení v rozporu se zákonem, podíly se nevyplatí, přičemž se předpokládá, že člen statutárního orgánu, který s nezákonným vyplacením souhlasil, nejednal s péčí řádného hospodáře dle ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku. Další

podmínkou pro vyplacení podílu na zisku a jiných vlastních zdrojích je splnění testu insolvence (nově zakotven v ust. § 40 odst. 3), který stanoví, že *„obchodní korporace nesmí vyplatit podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu. To platí i pro výplatu zálohy na podíl na zisku.“* V souladu s ust. § 41 se nutnost dodržení testu insolvence uplatní na širší spektrum transakcí (při poskytování zálohy, zápůjčky, úvěru obchodní korporací pro účely získání jejích podílů nebo poskytnutí zajištění obchodní korporací pro tyto účely, při nabývání akcií zaměstnanci za zvýhodněných podmínek).

Pro případ, že valná hromada rozhodla o rozdělení zisku, ale nejsou splněny podmínky testu insolvence a statutární orgán odmítl výplatu zisku, novela v ust. § 40 odst. 4 uvádí, že právo na podíl na zisku v případě nevyplacení do konce účetního období zaniká a nevyplacený zisk se převede na účet nerozděleného zisku minulých let.[4] Za účelem zamezení obcházení pravidel pro výplatu zisku novela dále začleňuje ust. § 40 odst. 5, kterým se obchodní korporaci s vyjmenovanými výjimkami zakazuje poskytnout bezúplatné plnění společníkovi nebo osobě jemu blízké.

Novela rovněž ruší ustanovení § 35, které povinnost vrátit nezákonně vyplacený podíl na zisku váže na skutečnost, že osoba, které byl podíl vyplacen, nejednala v dobré víře. Výše uvedené pravidlo je dle zákonodárce přípustné pouze pro akciovou společnost (nově zakotveno v ust. § 348 odst. 4), naopak v případě ostatních společností se bude vycházet z obecné úpravy bezdůvodného obohacení (ust. § 2991 a násl. občanského zákoníku) a povinnost vrátit podíl na zisku či jiných vlastních zdrojích, který byl vyplacen v rozporu se zákonem, nebude záviset na dobré víře osoby, které byl podíl vyplacen.

Úprava zálohy na podíl na zisku je novelou přesunuta z ust. § 40 odst. 2 do samostatného paragrafu 35. Nadále se nepřipouští vyplácet zálohu na jiné vlastní zdroje společnosti. Výhodou institutu je možnost vyplatit zisk dosažený i v aktuálním, tedy dosud neukončeném, účetním období. Zálohu bude možné vyplatit na základě mezitímní účetní závěrky, pakliže společnost splní test insolvence a bude mít dostatek zdrojů na rozdělení. Výše součtu záloh na podíl na zisku je limitována a záloha na podíl na zisku je vratná (viz. ust. § 35 odst. 2). Vzhledem ke skutečnosti, že účetní závěrka bude dle ust. § 34 odst. 1 způsobilým podkladem po celé účetní období, lze očekávat, že praktické využití vyplácení záloh bude po účinnosti novely částečně oslabeno, neboť dříve byl institut záloh nezřídka využíván jako nástroj pro výplatu zisku po uplynutí šestiměsíční doby od konce účetního období.

Mgr. Karolína Denemarková,
advokátní koncipientka

Pavelka s.r.o., advokátní kancelář

Palác Valdek
Jugoslávská 620/29
120 00 Praha 2

Tel.: +420 734 240 302
e-mal: office@pavelkapartners.cz

---

[1] Jednou ze zásadních změn, které přináší novela ZOK je zrušení funkce orgánu statutárního ředitele v rámci monistické struktury akciové společnosti, jediným povinně zřizovaným orgánem bude správní rada a valná hromada.

[2] V osobních společnostech bývá rozdělen mezi společníky veškerý zisk, resp. u komanditní společnosti všechen zisk připadající na komplementáře. Bilanční test není nezbytný i vzhledem k neomezenému ručení společníků, resp. komplementářů v osobních společnostech.

[3] Zejména tím, že k výsledku hospodaření posledního skončeného účetního období a výsledku hospodaření minulých let výslovně přičítá ostatní fondy, se kterými může společnost volně disponovat (jedná se o fondy ze zisku i jiných vlastních zdrojů).

[4] Neplatí pro osobní společnosti.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Diskriminace není legrace aneb nerovné zacházení s akcionáři při výplatě zálohy na podíl na zisku
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti v rozhodovací praxi soudů
- Aktuální novelizace potravinových vyhlášek
- Zaměstnanecké akcie (ESOP) v roce 2026: co přináší novela a jak se na ni připravit
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?
- Byznys a paragrafy, díl 25.: Započtení
- Využívání holdingových struktur a na co si dát pozor
- Pluralita vedoucích odštěpného závodu
- „Těžko na cvičišti, lehko na bojišti“, aneb proč je kvalitní prodejní dokumentace klíčová (nejen) v automotive segmentu
- Územní plán jako klíčový faktor při oceňování pozemků